

Belediyeler Tarafından Kurulan Bütçe İçi İşletmelerin Kuruluş ve Yönetim Esasları

UYARI: Makale'nin tamamına, sitemize üye girişi yaptıktan sonra ulaşabilirsiniz. Siteye üye değilseniz, lütfen ÜYE OL butonuna tıklayarak üye olunuz. Üyelik esnasında, girilen bilgilerin şüpheli olması halinde, üyeliğiniz silinecektir.

BELEDİYELER TARAFINDAN KURULAN BÜTÇE İÇİ İŞLETMELERİN KURULUŞ VE YÖNETİM ESASLARI

Samet ÇELİK

İçişleri Bakanlığı Kontrolörü

1. Giriş

Son yıllarda gelişen ekonomi, kamuda değişen yönetim anlayışı ve tüm bu süreçlere istinaden gerçekleştirilen mevzuat değişiklikleri ile birlikte mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçları karşılamak amacıyla kurulan belediyelerin hayatımızın her alanına tesir edebilecek hizmetleri sunduğu görülmektedir. Kamuda değişen yönetim perspektifi, kamu kesiminde üretilen ve sunulan kamusal mal ve hizmetlerin gerek niteliklerinin gerekse finansman kaynaklarının değişmesini gündeme getirmiş, bu çerçevede özel sektörde kullanılan yönetim metotları kamuda da kullanılmaya başlanmış ve özel sektördeki anlayışın kamu kesimine taşınması sürecinde belediyeler başat rol oynamışlardır. Belediyeler, yerel hizmetlerin sunumu ve üretimini değişen yönetim anlayışı çerçevesinde iki farklı kurumsal yöntemle hayata geçirmişlerdir. Bunlardan birincisi herhangi bir tüzel kişiliği olmayan ve belediye tüzel kişiliği ve bütçesi içinde kurulan "belediye işletmesi" ya da "bütçe içi işletme", ikincisi ise tüzel kişiliği ve kendine

özel bütçesi olup bağımsız bir yapıyı ifade eden “belediye şirketleri”.

Bu yazımızda belediyelerin kurmuş olduğu bütçe içi işletmelerin kuruluş ve yönetim esasları anlatılacak olup; belediye şirketlerinin kurulması ve yönetim esasları başka bir yazının konusu olacaktır.

2. Bütçe İçi İşletmelerin Kuruluşu ve Faaliyet Alanları

Bütçe içi işletmeler, belediyelere mevzuatla yüklenen görevleri yerinden yönetim ilkesi çerçevesinde ifa edebilmeleri amacıyla pazarlanabilir mal veya hizmet üreten, gelirlerinin çoğunluğunu belediye gelirleri dışındaki kaynaklarla finanse eden ve genellikle sosyal fayda sağlama amacına hizmet eden kurumlardır. Kısaca bütçe içi işletmeler; belediye tüzel kişiliği ve bütçesi içinde kurulan, şirket statüsüne haiz olmayan, ticari, sınai veya zirai kazanç elde eden işletmeler olup belediyenin görev ve sorumluluk alanına girmeyen konularda kurulamayan işletmelerdir.

Son yıllarda sıklıkla ülkemizde birçok belediyenin çeşitli faaliyet kollarında bütçe içi işletme kurdukları görülmektedir. Kimi zaman belediyeye gelir sağlamak amacıyla kurulan otopark, otel, kaplıcalar, düğün salonu, kafeterya, tatil köyleri, halı saha, maden, akaryakıt işletmeleri kimi zaman belde halkına sosyal fayda sağlamak amacıyla kurulan ekmek, kömür, aşevi kimi zaman da belediye hizmetlerine ucuz girdi sağlamak amacıyla kurulan beton, zift, çakıl, asfalt vb. işletmeler belediyeler tarafından bütçe içi işletme mantalitesi ile çalıştırılmaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun “İşletme Tesisi” başlıklı 71 inci maddesinde; “Belediye, özel gelir ve gideri bulunan hizmetlerini Çevre ve Şehircilik Bakanlığının izniyle bütçe içinde işletme kurarak yapabilir.” denilerek belediyelerin bütçe içi işletme kurabilmeleri de hüküm altına alınmıştır.

Belediyelerin, bütçe içi işletme kurabilmeleri için öncelikle 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun “Meclisin Görev ve Yetkileri” başlıklı 18/i maddesinin “Bütçe içi işletme ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununa tâbi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek” hükmü uyarınca belediye meclisinden “bütçe içi işletme” kurulması hususunda karar alması, meclis kararının kesinleşmesinden sonra da 5393 sayılı Belediye Kanununun 71 inci maddesi uyarınca kurulacak olan bütçe içi işletme için Çevre ve Şehircilik Bakanlığından izin alınması gerekmektedir. Burada dikkate alınması gereken, alınacak meclis kararında bütçe içi işletmenin adının ve faaliyet alanının belirtilmesi hususudur.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığından bütçe içi işletmenin kurulması için izin alındığı takdirde

kurulacak olan işletme Mahalli İdareler Bütçe İçi İşletme Yönetmeliğinin 4 üncü maddesi uyarınca büyükşehir belediyelerinde, İşletme ve İştirakler Daire Başkanlığı veya Şube Müdürlüğü; diğer belediyelerde ise, İşletme Müdürlüğü veya İşletme ve İştirakler Müdürlüğü şeklinde ayrı bir hizmet birimi olarak kurulabileceği gibi, mevcut bir hizmet birimi içinde de kurulabilir. Örnek vermek gerekirse harcama yetkilisinin belediye başkanı olduğu nüfusu 10.000'in altında olan bir belediyede bütçe içi işletmeyi Mali Hizmetler Müdürlüğü altında konumlandırmak mümkündür. Özellikle harcama yetkilisinin belediye başkanı olduğu belediyelerde gerek bütçe içi işletmenin muhasebe kayıtlarının düzgün tutulması gerekse de işletmenin gelir-gider hesaplarının belediye bütçesine entegrasyonu mali bilgi, birikim gerektirdiğinden bütçe içi işletmelerin Mali Hizmetler Müdürlüğü altında konumlandırılmasının hem iş ve işlemlerin etkili ve verimli gerçekleştirilmesi, hem de kurumsal kapasitenin artırılması hususunda fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

3. Bütçe İçi İşletmelerin Teşkilat Yapısı ve Yetki

Yazımızın bundan sonraki kısımları Mahalli İdareler Bütçe İçi İşletme Yönetmeliği hükümleri temelinde ele alınacaktır.

3.1. Harcama Yetkilisi

Bütçeyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir. Bütçe içi işletmelerde harcama yetkilisi ise İşletme, teşkilat yapısı içinde ayrı birim olarak kurulmuş ise İşletme ve İştirakler Daire Başkanı/Daire Başkanı/Şube Müdürü/İşletme Müdürü/İşletme ve İştirakler Müdürü; başka birim içinde faaliyette bulunuyor ise bu birimin en üst yöneticisi, harcama yetkilisidir. Yani bütçe içi işletme Mali Hizmetler Müdürlüğü altında konumlandırılıyorsa harcama yetkilisi Mali Hizmetler Müdürü, harcama yetkilisinin belediye başkanı olduğu nüfusu 10.000'in altında olan bir belediyede hangi birimin altında konumlandırıldığına bakılmaksızın harcama yetkilisi belediye başkanı olacaktır.

Bütçelerinde harcama birimi sınıflandırılmayan veya harcama yetkilisinin belirlenmesinde güçlük bulunan mahalli idarelerde işletmenin harcama yetkilisi, üst yöneticinin önerisi ve belediyeler için Çevre ve Şehircilik Bakanlığının uygun görüşü ile belirlenecektir.

3.2. Gerçekleştirme Görevlisi

Gerçekleştirme görevlileri, harcama talimatı üzerine, işletmeyle ilgili işin yaptırılması, mal ve hizmetin satın alınması ve tesellümü, belgelendirilmesi ve ödeme için gerekli

belgelerin hazırlanması görevlerini yürütmektedirler. Bütçe içi işletmelerde harcama yetkilisi, yardımcıları veya kendisine en yakın yönetim kademesinde bulunan görevliler arasından birini veya birden fazlasını, diğer görevlilerce düzenlenen gerçekleştirme belgelerini toplamak, kontrol etmek ve bunları düzenleyeceği bir ödeme emri belgesine bağlamak suretiyle işlemin taahhüt ve tahakkuk aşamalarını tamamlayarak ödemeye hazır duruma getirmek üzere ayrıca gerçekleştirme görevlisi olarak görevlendirebilmektedir.

3.3. Muhasebe Yetkilisi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 61 inci maddesi uyarınca muhasebe hizmeti; gelirlerin ve alacakların tahsili, giderlerin hak sahiplerine ödenmesi, para ve parayla ifade edilebilen değerler ile emanetlerin alınması, saklanması, ilgililere verilmesi, gönderilmesi ve diğer tüm malî işlemlerin kayıtlarının yapılması ve raporlanması işlemleridir. Bu işlemleri yürütenler muhasebe yetkilisidir. Muhasebe yetkilisi, bu hizmetlerin yapılmasından ve muhasebe kayıtlarının usulüne uygun, saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasından sorumludur.

Bütçe içi işletmelerde muhasebe yetkilisi kimliği ise mahalli idarenin muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe yetkilisi ile aynı kişide birleşmektedir. Örnek vermek gerekirse harcama yetkililerinin birim amirlerinden teşekkül ettirildiği nüfusu 10.000 üzerinde olan bir belediyenin muhasebe yetkilisi Mali Hizmetler Müdürü ise bütçe içi işletmenin muhasebe yetkilisi de Mali Hizmetler Müdürü olacaktır.

4. Bütçe, Muhasebe ve Mali İşlemler

4.1. Bütçe İşlemleri

Yukarıda da ifade edildiği üzere bütçe içi işletmeyi; belediye tüzel kişiliği ve bütçesi içinde kurulan ticari, sınai veya zirai kazanç elde eden işletmeler olarak ifade ediyoruz. Tanımdan da anlaşıldığı gibi bütçe içi işletmeler, kendine ait tüzel kişiliği olmadığından belediye bütçesi içerisinde konumlandırılacaktır. Mahalli İdareler Bütçe İçi İşletme Yönetmeliğinin 8 inci maddesi hükmü uyarınca bütçe içi işletme; kurumsal sınıflandırmada belediye bütçesi içerisinde, işletme mahalli idare teşkilat şemasında ana hizmet birimi olarak yer alıyorsa kendi kodunda, herhangi bir hizmet birimi içinde yer alıyorsa o hizmet birimi altında kodlanacaktır.

İşletme adına ayrılan ödenekler, fonksiyonel sınıflandırılmada ekonomik işler ve hizmetler kodunda gösterilecektir. İşletmenin iktisadi ticari işlerine ilişkin giderler dışında kalan personel giderleri, sosyal güvenlik kurumuna devlet primi giderleri, mal ve hizmet alımı

giderleri ve sermaye giderleri ile transferleri mahalli idare bütçesinden yapılacaktır.

İşletme ödeneğinin iktisadi ve ticari işler için nakit sermaye olarak kullanılacak kısmı ise ekonomik sınıflandırmada borç verme kodunda gösterilecektir. Bu ödenek işletme adına açılmış bir özel hesaba aktarılmak suretiyle kullanılacaktır. İşletme ödeneğinden kullanılmayan kısmı yıl sonunda iptal edilecektir. İşletme faaliyetlerinden sağlanan gelir fazlası veya kâr mahalli idare bütçesine gelir kaydedilecektir.

Bütçe içi işletmeler için ticari faaliyetin ve iktisadi teamüllerin gerektirdiği kısa vadeli borçlanmalar dışında, finansman amacı ile borçlanma yapılamayacağı da ayrıca hüküm altına alınmıştır.

4.2. Muhasebe İşlemleri

İşletme faaliyetlerinin muhasebe işlemleri Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mahalli idarenin muhasebe biriminde tutulacaktır. İşletmenin Kurumlar Vergisine tabi faaliyetleri, hesap planı bakımından, sadece bütçe işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasına ilişkin olarak Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine tabidir.

İşletmenin ticari mal ve hizmet alım satımlarına ilişkin (Kurumlar Vergisine tabi) faaliyetleri için, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 175 inci ve mükerrer 257 nci maddeleri hükümleri uyarınca belirlenen muhasebe standartları, tek düzen hesap planı ve mali tabloların çıkarılmasına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde defter tutulur. Mahalli idare bütçesi içinde yapılan personel ve diğer yönetim ve donatım giderleri kurum kazancının tespitinde ve Kurumlar Vergisi beyannamesinin düzenlenmesinde ayrıca dikkate alınacaktır.

Görüldüğü üzere belediye bütçesi içerisinde yer alan bütçe içi işletmeler ticari faaliyet yürüttüklerinden işletmenin tüm gelir ve giderleri için ayrıca tek düzen hesap planı tutmaları gerekmektedir. Bu durum aynı zamanda ikili bir muhasebe kaydı tutulması anlamına geldiğinden belediyenin muhasebe kayıtları hem belediyenin hem de bütçe içi işletmenin faaliyetlerini kapsayacak şekilde tutulmalıdır.

4.3. Harcama Belgeleri

Bütçe içi işletmenin faaliyetlerinde, mali işlemlerin gerçekleştirilmesinde ve muhasebeleştirilmesinde ödeme belgesine bağlanacak kanıtlayıcı belgelerde Mahalli İdareler Harcama Belgeleri Yönetmeliği hükümleri uygulanacaktır. Yani bu durumda belediyenin gerçekleştirmiş olduğu harcamalara ilişkin düzenlenen ödeme emri belgeleri

ile bütçe içi işletmelerin mali işlemlerine ilişkin düzenlenen ödeme emirleri arasında bir farklılık olmayacağı aşikardır. Bir örnekle açıklayacak olursak; A belediyesinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 22 nci maddesinin (d) bendi uyarınca doğrudan teminle yapacağı bir mal alımına ilişkin harcamanın ödenmesinde, Mahalli İdareler Harcama Belgeleri Yönetmeliğinin 49 uncu maddesi uyarınca onay belgesi, piyasa fiyat araştırması tutanağı veya ihale komisyonu kararı, düzenlenmesi gerekli görülmüş ise sözleşme, fatura, muayene ve kabul komisyonu tutanağı, kabul işleminin idarece yapılması halinde ise idarece düzenlenmiş belge, mal ve malzeme alımlarında taşınır işlem fişinin ödeme belgesine eklenmesi gerekiyorsa A belediyesinin bütçe içi işletmesinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 22 nci maddesinin (d) bendi uyarınca doğrudan teminle yapacağı mal veya hizmet alımında da yine bahsi geçen mevzuat hükmünde yer alan belgelerin ödeme evrakına eklenmesi gerekecektir.

4.4. Kadro İşlemleri

Bütçe içi işletmenin kadro işlemlerinde, Belediye ve Bağlı Kuruluşlar ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik hükümleri uygulanacaktır. Bir örnekle açıklayacak olursak, D-4 grubunda yer alan A belediyesine Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik uyarınca (54) adet memur, (27) adet sürekli işçi kadrosu verilmiştir. A belediyesi D-4 grubu norm kadro standartları cetvellerinde belirtilen unvan ve adetleri dikkate alarak norm kadro iptal, ihdas ve değişikliği gerçekleştiriyorsa, A belediyesinin bütçe içi işletmesinin de kadro iptal, ihdas ve değişiklik işlemlerinde D-4 grubu norm kadro standartları cetvellerinde belirtilen unvan ve adetleri dikkate alarak işlem tesis etmesi gereklidir.

4.5. İhale İşlemleri ve 4734 sayılı Kanunun 3/g Uygulaması

Mahalli İdareler Bütçe İçi İşletme Yönetmeliğinin 14 üncü maddesi uyarınca, bütçe içi işletmenin ihale iş ve işlemlerinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ile bu kanunlara dayanılarak yayımlanan yönetmeliklerin hükümlerine göre yürütülecektir. Mevzuat hükmü çok açık olmakla birlikte burada üzerinde durulması önem arz eden hususun bütçe içi işletmelerin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "İstisnalar" başlıklı 3 üncü maddesinin "g" fıkrası kapsamında olup olmadığıdır.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "İstisnalar" başlıklı 3 üncü maddesinin "g" fıkrasında; "2 nci maddenin birinci fıkrasının (b) ve (d) bentlerinde sayılan kuruluşların, ticarî ve sınaî faaliyetleri çerçevesinde; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine

yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları, Hazine garantisi veya doğrudan bütçenin transfer tertibinden aktarma yapmak suretiyle finanse edilenler dışındaki yaklaşık maliyeti ve sözleşme bedeli ikitrilyon üçyüzmilyar Türk Lirasını aşmayan mal veya hizmet alımları” istisna kapsamında tutulmuştur.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun “Kapsam” başlıklı 2 nci maddesi; “Aşağıda belirtilen idarelerin kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihaleleri bu Kanun hükümlerine göre yürütülür:

a) Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı; döner sermayeli kuruluşlar, birlikler (meslekî kuruluş şeklinde faaliyet gösterenler ile bunların üst kuruluşları hariç), tüzel kişiler.

b) Kamu iktisadi kuruluşları ile iktisadi devlet teşekküllerinden oluşan kamu iktisadi teşebbüsleri.

c) Sosyal güvenlik kuruluşları, fonlar, özel kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle kurulmuş ve kendilerine kamu görevi verilmiş tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar (meslekî kuruluşlar ve vakıf yüksek öğretim kurumları hariç) ile bağımsız bütçeli kuruluşlar.

d) (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilenlerin doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip buldukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketler” hükmüne amirdir.

Mahalli İdareler Bütçe İçi İşletme Yönetmeliğinin “Tanımlar” başlıklı 3/ç maddesinde;” İşletme; mahalli idarenin görev ve sorumluluk kapsamında bulunan özel gelir ve giderleri olan hizmetleriyle ilgili olarak il özel idareleri için İçişleri Bakanlığı, belediyeler için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı izni ile kurulan bütçe içi işletmeleri” şeklinde tanımlanmaktadır. Yine bakıldığında Türk Dil Kurumu sözlüğünde de işletme; “Bir kuruluşu verimli duruma getirip kazanç sağlama yöntemi, işyeri” olarak ifade edilmektedir. Yazımızın başında da belirttiğimiz üzere bütçe içi işletmeler, belediye tüzel kişiliği ve bütçesi içinde kurulan, şirket statüsüne haiz olmayan, ticari, sınai veya zirai kazanç elde eden işletmeler olup belediyenin görev ve sorumluluk alanına girmeyen konularda kurulamayan işletmelerdir. Yani ticari, sınai veya zirai kazanç elde eden bütçe içi işletme tanımı ile Türk Dil Kurumu Sözlüğünde yapılan “işletme” tanımının örtüştüğü görülmektedir.

Böylece belediyelerin uhdesinde kurulan bütçe içi işletmelerin, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 2/d maddesi uyarınca mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’na tabi olduğu, Kanunun 2/d kapsamında yer alan bütçe içi

işletmelerin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "İstisnalar" başlıklı 3 üncü maddesinin "g" fıkrasında; "2 nci maddenin birinci fıkrasının (b) ve (d) bentlerinde sayılan kuruluşların, ticarî ve sınaî faaliyetleri çerçevesinde; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları (...) mal veya hizmet alımları" istisna kapsamında tutulduğundan bütçe içi işletmelerin de bu fıkra kapsamında gerçekleştireceği alımlarının "İstisna" kapsamında değerlendirileceği düşünülmektedir. Her ne kadar bütçe içi işletmelerin 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3/g maddesi uyarınca yapacakları mal veya hizmet alımları kanunla istisna kapsamında tutulsa da bu durumun genel bir istisna olmadığı, şartları Kamu İhale Genel Tebliğinin 4.3. maddesi ve devamı hükümlerinde belirlendiği üzere bütçe içi işletmelerin istisnadan faydalanabilmek için öncelikle Kamu İhale Kurumundan izin almaları gerektiği de bilinmelidir. 29/01/2020 tarih ve 31023 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2020/1 nolu Kamu İhale Tebliği uyarınca 01/02/2020-31/01/2021 tarihleri arasında 4734 sayılı Kanunun 3/g maddesi uyarınca yapılacak mal veya hizmet alımlarına ilişkin parasal limit 14.877.509.-TL olarak belirlenmiştir. Böylelikle belediyelerin kurmuş olduğu bütçe içi işletmelerin ticarî ve sınaî faaliyetleri çerçevesinde; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları Hazine garantisi veya doğrudan bütçenin transfer tertibinden aktarma yapmak suretiyle finanse edilenler dışındaki yaklaşık maliyeti ve sözleşme bedeli 14.877.509 TL'yi aşmayan (01/02/2020-31/01/2021 tarihleri arası için) mal veya hizmet alımları istisna kapsamında tutulmaktadır.

4.6. Düzenleme Yapma Yetkisi

Mahalli İdareler Bütçe İçi İşletme Yönetmeliğinin 15 inci maddesi uyarınca bütçe içi işletmeleri için mahalli idarelerin bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak üzere alt düzenleyici işlemler yapabileceği de hüküm altına alınmıştır.

5. Sonuç

Bütçe içi işletmeler, belediye tüzel kişiliği ve bütçesi içerisinde kurulan, ticari, sınai veya zirai kazanç elde eden işletmeler olup belediyenin görev ve sorumluluk alanına girmeyen konularda kurulamayan işletmelerdir. Son yıllarda sıklıkla belediyeler tarafından otel, kaplıca, düğün salonu, kafeterya, ekmek fırını, halı saha, asfalt, çakıl vb. çeşitli faaliyet kollarında bütçe içi işletme kurdukları görülmektedir. Belediyelerin bütçe içi işletme kurabilmeleri için öncelikle 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 18/i maddesi gereğince belediye meclisinden karar alması, meclis kararının kesinleşmesinden sonra da aynı Kanunun 71 inci maddesi uyarınca kurulacak bütçe içi işletme için Çevre ve Şehircilik Bakanlığından izin alması gerekecektir.

Kurulacak bütçe içi işletme büyükşehir belediyelerinde, İşletme ve İştirakler Daire Başkanlığı veya Şube Müdürlüğü; diğer belediyelerde ise, İşletme Müdürlüğü veya İşletme ve İştirakler Müdürlüğü şeklinde ayrı bir hizmet birimi olarak kurulabileceği gibi, mevcut bir hizmet birimi içinde de kurulabilir. Bütçe içi işletmenin harcama yetkilisi de İşletme, teşkilat yapısı içinde ayrı birim olarak kurulmuş ise İşletme ve İştirakler Daire Başkanı/Daire Başkanı/Şube Müdürü/İşletme Müdürü/İşletme ve İştirakler Müdürü; başka birim içinde faaliyette bulunuyor ise bu birimin en üst yöneticisi, harcama yetkilisi olacaktır. Bütçe içi işletmenin muhasebe yetkilisi ise mahalli idarenin muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe yetkilisi ile aynı kişidir.

Kendine ait tüzel kişiliği olmayan ve belediye tüzel kişiliği altında konumlandırılan bütçe içi işletmeler belediye bütçesi içerisinde konumlandırılmaktadır. Bütçe içi işletmeler kurumsal sınıflandırmada belediye bütçesi içerisinde, işletme mahalli idare teşkilat şemasında ana hizmet birimi olarak yer alıyorsa kendi kodunda, herhangi bir hizmet birimi içinde yer alıyorsa o hizmet birimi altında kodlanacaktır. İşletme adına ayrılan ödenekler, fonksiyonel sınıflandırmada ekonomik işler ve hizmetler kodunda gösterilecektir. İşletmenin iktisadi ticari işlerine ilişkin giderler dışında kalan personel giderleri, sosyal güvenlik kurumuna devlet primi giderleri, mal ve hizmet alımı giderleri ve sermaye giderleri ile transferleri mahalli idare bütçesinden yapılacaktır. Ayrıca işletme faaliyetlerinden sağlanan gelir fazlası veya kâr mahalli idare bütçesine gelir kaydedilecektir.

İşletme faaliyetlerinin muhasebe işlemleri Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mahalli idarenin muhasebe biriminde tutulacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken hususun ise ticari faaliyet yürüten bütçe içi işletmelerin tüm gelir ve giderleri için ayrıca tek düzen hesap planı tutmalarının gerekli olduğu, bu durumun da ikili bir muhasebe kaydı tutulması gerektirdiğinden belediye tarafından tutulan muhasebe kayıtlarının hem belediyenin hem de bütçe içi işletmenin faaliyetlerini kapsayacak şekilde tutulmasını gerektirecektir.

Bütçe içi işletmelerin birçok iş ve işlemlerinde belediye tüzel kişiliği ile aynı mevzuata tabi olduğu, bütçe içi işletmelerin mali işlemlerinin gerçekleştirilmesinde ve muhasebeleştirilmesinde ödeme belgesine bağlanacak kanıtlayıcı belgelerde Mahalli İdareler Harcama Belgeleri Yönetmeliği hükümleri uygulanacağı, kadro işlemlerinde Belediye ve Bağlı Kuruluşlar ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik hükümleri uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

Bütçe içi işletmelerin mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinde 4734 sayılı Kamu İhale

Kanununa tabi olduğu, ancak belediye tüzel kişiliğinden farklı olarak 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun "İstisnalar" başlıklı 3/g maddesi uyarınca bütçe içi işletmelerin ticarî ve sınaî faaliyetleri çerçevesinde; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları yaklaşık maliyeti ve sözleşme bedeli 14.877.509 TL'yi aşmayan (01/02/2020-31/01/2021 tarihleri arası için) mal veya hizmet alımlarının istisna kapsamında değerlendirildiği, fakat bu durumun genel bir istisna olmadığı ve bütçe içi işletmelerin istisnadan faydalanabilmek için öncelikle Kamu İhale Kurumundan izin almaları gerekmektedir.

Sonuç olarak son yıllarda sıklıkla belediyelerin kazanç sağlama ya da sosyal fayda amacıyla kurduğu bütçe içi işletmelerin belediyelere yeni gelir kaynakları oluşturma anlamında fırsat sunduğu, işletmeler gerek idari iş ve işlemler gerekse de personel yönünden kurumsallaşma kimliğine kavuşturulduğunda belediyelere herhangi bir mali yük getirmeden hem kaynakların verimli ve etkin kullanılmasının hem de belde halkının kaynaklara "yetki ikamesi" ilkesi çerçevesinde kendisine en yakın yönetim biriminden ulaşmasının önünü açacağı düşünölmekle birlikte, işletmelerin kurumsallaşması için de yazımızda bahsettiğimiz yönetim esaslarının belediyeler tarafından uygulanmasının gerekli olduğu, aksi durumun bütçe içi işletmelerin belediyelere yeni finansman kaynakları sağlama yanı bir kenara dursun belediyeleri içinden çıkılmaz borç sarmallarının içerisine sürükleyeceği aşıkardır.

Telefon: +90 (312) 473 84 23

E-Posta: mts@mevzuattakip.com.tr

Adres: Çetin Emeç Bulvarı Hürriyet Cad. No: 2/12 Çankaya ANKARA